

TEMA: L'ENERGIA EÒLICA I EL SEU DESENVOLUPAMENT REGULAT A CATALUNYA

Maria Candela Ribera. CHNCB.

El model energètic dels països desenvolupats ha comportat un procés de canvi climàtic, a nivell mundial, com a conseqüència de l'emissió de gasos que potencien l'efecte hivernacle. Aquest canvi climàtic ha implicat un augment de la temperatura mitjana del planeta, juntament amb canvis en el règim de pluges que tendeixen a una disminució de les precipitacions, això ha portat cap a un augment de processos de desertització i la desaparició d'espècies vegetals i animals, i efectes a nivell socio-econòmic. Els efectes del canvi climàtic poden ser molt importants especialment en l'àrea mediterrània.

Aquests canvis són deguts al sistema de vida d'aquests països i al model energètic que utilitzen. Per frenar aquests efectes és necessari principalment canviar aquest model energètic: millorant l'eficiència energètica, potenciant l'estalvi energètic i el desenvolupament de les energies renovables, que substitueixin les fonts d'energia convencionals no renovables, com els combustibles fòssils o l'energia nuclear.

L'energia eòlica és una de les tecnologies de producció d'energia renovable amb quotes d'eficiència més altes, convertint-se així en objecte d'un ràpid desenvolupament en els pròxims anys. És una energia neta, que no produeix residus, ni emissions, i que s'hauria d'incentivar el seu desenvolupament. Però si aquest es fa només des d'un punt de vista econòmic, pot convertir-se en un important factor que generi conflictes.

A Catalunya, igual que a la resta de l'estat espanyol, hi ha hagut un augment de projectes d'instal·lació de centrals eòliques. Però aquest augment, sovint, no es correspon a un procés de desenvolupament planificat i regulat, que faci compatible la construcció d'aquests parcs eòlics amb la conservació dels espais naturals i la sostenibilitat territorial, basant-se més en aspectes de rendibilitat i econòmics.

La determinació dels llocs per ubicar

aquestes instal·lacions no ha anat precedida d'un estudi en profunditat dels recursos existents, i les conclusions de l'Atlas Eòlic de Catalunya s'han fet sense establir cap criteri d'integració en l'ordenació territorial existent i sense tenir en consideració el valor ecològic del territori.

Degut a això, molts projectes previstos estan ubicats en espais que es troben inclosos al PEIN (Pla d'Espais d'Interès Natural) o en altres espais d'alt valor natural, ecològic o paisatgístic, com són el massís del Montsant, la Mola, la serra de la Llena i de Lladeria, serra del Motlló, Puigcerver, Muntanyes de Prades (Siurana); espais on s'han mantingut les condicions d'inaccessibilitat i de qualitat ambiental, i que ha permès la supervivència d'espècies molt sensibles i extingides a la majoria del territori català. La supervivència d'aquestes espècies es veuria amenaçada per l'activitat que comporta la instal·lació de parcs eòlics.

La construcció de les centrals eòliques comporta l'obertura d'accessos de grans dimensions, l'eliminació de vegetació, els moviments de terra, la instal·lació de torres i línies d'alta tensió, etc. Aquesta instal·lació en zones d'interès natural representa, segons constaten nombrosos estudis científics portats a terme a diferents països, un fort impacte a la flora i fauna (molt especialment per a determinades espècies d'aus protegides), provoquen un important impacte visual i paisatgístic, i produeixen contaminació acústica.

Cal que les administracions determinin emplaçaments alternatius per a tots aquells projectes de parcs eòlics que es trobin dins d'espais inclosos al PEIN o altres zones d'alt valor natural. Cal fer un estudi d'emplaçament alternatiu, i buscar zones d'elevat potencial eòlic, segons dades de l'Atlas Eòlic, i que no estiguin incloses en espais protegits.

No es pot permetre la instal·lació de centrals eòliques, que alteren greument el medi natural, a cap d'aquests espais. És necessari

crear un pla d'ordenació de recursos eòlics que contemplés una sèrie de criteris, com són, que a les zones considerades parcs naturals, reserves naturals, paratges naturals d'interès nacional o zones PEIN no s'hi construïssin centrals eòliques, que determinés les zones idònies per a la instal·lació de centrals amb un mínim impacte ambiental, i que determinés les condicions que hauria de complir la construcció d'aquestes centrals per tal de minimitzar l'impacte ecològic.

Existeixen altres alternatives, en altres països d'Europa, com Dinamarca i Àustria, on s'estan instal·lant centrals eòliques en zones ja degradades i humanitzades, com en espigons dels ports marítims, laterals d'autopistes, vies de tren, carreteres nacionals, zones industrials, zones agrícoles, etc.

Cal promoure un consum raonable d'energia, evitant un consum innecessari. La xarxa elèctrica espanyola produeix un excedent d'energia, fins i tot en moments de màxima demanda. La majoria de l'energia produïda al país, prové de centrals nuclears i tèrmiques, i ara per ara, les centrals eòliques no poden

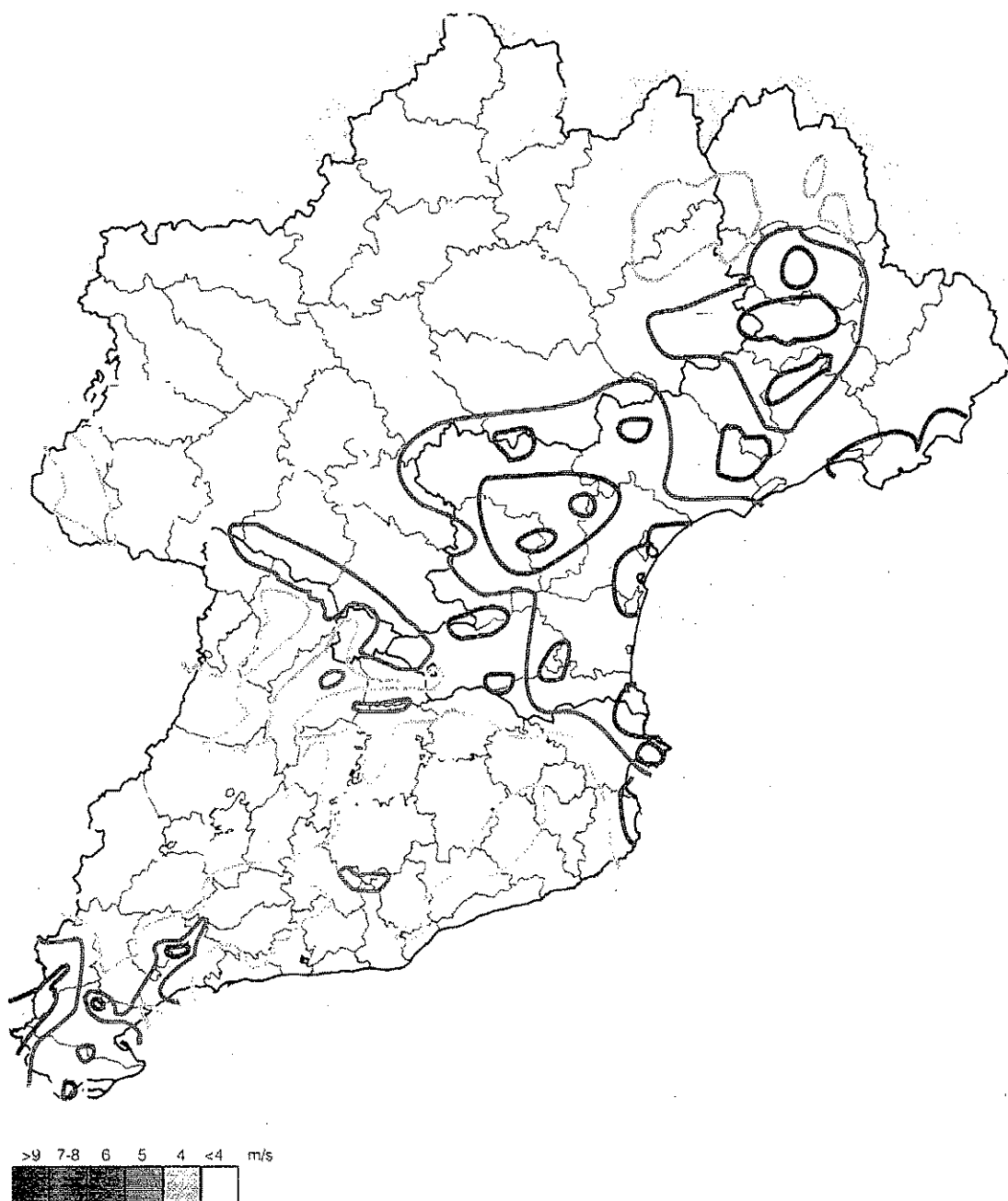
substituir aquestes altres formes de produir energia més contaminants i perilloses. És convenient que el Departament d'Indústria i Energia de la Generalitat potenciï al màxim les instal·lacions d'energies renovables, com l'energia eòlica i l'energia fotovoltaica, i també potenciï la instal·lació de sistemes eòlics de bombeig entre els sectors productius, ja siguin agrícoles, ramaders o industrials, mitjançant subvencions.

És necessari que les administracions impulsin plans de desenvolupament de les zones PEIN i a més, que impulsin ajuts econòmics perquè es puguin fer tasques de gestió i de protecció d'aquests espais naturals, per garantir la seva preservació.

S'ha d'incentivar el desenvolupament de l'energia eòlica i d'altres energies renovables, començant però, per promoure un consum racional d'energia. Cal que aquest desenvolupament sigui sostenible i respectuós amb el medi, i no vingui determinat per la instal·lació de centrals eòliques en espais d'alt valor natural.

Zona	Regió	Condicions de vent
Baix Ebre	Catalunya	5-6 m/s
Alt Empordà	Catalunya	7-8 m/s
Baix Camp / Priorat	Catalunya	6-7 m/s
Limoux	Languedoc-Roussillon	6-7 m/s
Narbonne	Languedoc-Roussillon	7-8 m/s
Carcassonne	Languedoc-Roussillon	6-7 m/s
Béziers	Languedoc-Roussillon	7-8 m/s
Perpignan	Languedoc-Roussillon	7-8 m/s
Millau (Sud-Aveyron)	Midi-Pyrénées	6-7 m/s
Pamiers (Lauragais)	Midi-Pyrénées	6-7 m/s
Castres (Sud-Tarn)	Midi-Pyrénées	5-6 m/s

Principals zones de l'Euroregió amb recursos eòlics importants, extret de Institut Català d'Energia.

Atlas eòlic de l'Euroregió, extret de Les tecnologies renovables: l'energia eòlica. Institut Català d'Energia.

La proliferació de centrals eòliques posa en perill la conservació dels espais naturals tarragonins

Des de fa un temps la proliferació de projectes per construir centrals eòliques a les comarques de Tarragona és notícia constant als mitjans de comunicació. Aquest fet, que a priori hauria d'ésser una bona notícia pel medi ambient i per la societat, al comportar la implantació

d'una energia neta i renovable, s'ha convertit en un dels principals perills amb què s'enfronten els nostres espais naturals. El motiu és la localització que s'està escollint per ubicar la major part d'aquestes activitats.

Cal tenir en compte que les centrals eòliques, tot i que les instal·lacions ubicades amb l'objectiu d'obtenir energia elèctrica a partir del vent, o sigui una font energètica renovable i no contaminant, no deixen de ser instal·lacions industrials de gran envergadura i amb uns

impactes ambientals importants. Una central eòlica a banda de la instal·lació dels aerogeneradors, que seran els que transformaran l'energia eòlica en energia elèctrica, comporta la instal·lació de centenars de quilòmetres de línies elèctriques d'evacuació de l'energia produïda, de grans transformadors, d'instal·lacions de control i supervisió, l'obertura de grans vials que permetin el pas dels camions de gran tonatge que transportaran els diferents materials, l'anivellament dels terrenys, l'eliminació de la vegetació existent, el moviment de tones de terra, etc. Suposa, en definitiva, la transformació total de l'indret on s'hagi d'ubicar la central.

Aquests impactes assumibles i minimitzats en el cas d'instal·lació de centrals eòliques en llocs ja humanitzats i transformats, molt abundants per altra banda, es converteixen en importants i inacceptables quan els indrets escollits per aquesta ubicació són els cors de les nostres millors muntanyes, justament aquells espais que fins a l'actualitat s'han mantingut aïllats de la transformació humana, on la natura ha seguit mantenint la seva màxima esplendorositat paisatgística i ecològica i on fins avui han trobat refugi, lluny de les amenaces, les espècies més sensibles i en major perill d'extinció. Precisament aquests valors naturals justificaren que la majoria dels nostres espais de muntanya fossin inclosos l'any 1992 al Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN).

Un aspecte a considerar, i que és el més perceptible per la població, és l'impacte paisatgístic que aquestes instal·lacions provoquen. El fet que moltes d'aquestes centrals pretenguin ubicar-se en zones dominants de les serres provoca que siguin visibles des de quilòmetres de distància trencant l'estètica de les nostres muntanyes, que, no oblidem, és un valor important i que cal preservar. Aquest impacte, però, que per alguns podria semblar l'únic o el més important, no és ni de bon tros el més preocupant. Sovint els vertaders perjudicis ambientals són aquells menys perceptibles per un profà però que són els que tenen repercussions més irreversibles. Ens referim, per exemple, als impactes sobre la fauna, la flora i la gea, o sigui sobre l'ecosistema.

Pel que fa als impactes sobre la fauna, aquests han estat estudiats en profunditat en centrals eòliques que ja fa temps estan en

funcionament. En aquest cas els impactes poden ser o bé directes o indirectes. Els directes afecten majoritàriament els ocells, els quals es veuen greument afectats per la col·lisió contra les astes dels aerogeneradors. D'altres moren en xocar contra els filats elèctrics de les línies d'extracció d'energia o electrocutats en les torres de suport d'aquestes mateixes línies. Aquestes morts d'ocells són especialment greus quan afecten espècies rares i en perill d'extinció, que són les que viuen en aquells indrets més inaccessibles i aïllats de les serres, justament els indrets que estan essent escollits per instal·lar-hi aquestes centrals. A tall d'exemple podem donar algunes xifres que ens permetin analitzar l'envergadura d'aquest impacte. Així, en la central eòlica més gran del món, la central de l'Altamont Pass, ubicada a Califòrnia (EEUU) i com a resultat del seguiment que el propi Govern, a través de la Comissió d'Energia de Califòrnia, va fer, es va constatar en tan sols 2 anys la mort de 567 grans ocells, 39 dels quals eren àligues daurades. Altres dades provenen del mateix Estat Espanyol, on en el seguiment d'una central eòlica ubicada a Tarifa, en tan sols 1 any, es va constatar la mort de 106 ocells, 88 dels quals eren rapinyaires.

L'impacte indirecte és el creat per la pertorbació i transformació d'un hàbitat que fins al moment s'havia mantingut inalterat, degut sovint al seu aïllament. En desenvolupar-s'hi una activitat industrial permanent i al facilitar i promocionar una accessibilitat es crea una nova situació totalment incompatible amb la supervivència de les espècies més sensibles a la presència humana. Aquestes espècies, altament amenaçades d'extinció, i que sovint s'han extingit a la resta del país, mantenen en aquests indrets els seus últims reductes. És el cas de l'esquirol gat salvatge, la majestuosa àliga daurada o l'esvelta àliga cuabarrada.

De fet la instal·lació d'aquestes centrals en els llocs més vulnerables i sensibles de les nostres muntanyes, justament a les parts més altes i aïllades i inaccessibles, comporta en poc temps un impacte generalitzat a l'espai natural on s'han ubicat. L'obertura dels vials permet l'accés motoritzat de multitud de visitants, com està passant a la serra de Pradell-l'Argentera. La muntanya és atravesada per quilòmetres de nova xarxa elèctrica que afecta els indrets fins llavors més ben conservats. La massiva presència humana provoca la desaparició de les espècies animals i vegetals més sensibles.

Comencen a aparèixer les «típiques» deixalles per arreu. La major presència humana augmenta la possibilitat dels incendis forestals. etc.

En l'actualitat a les comarques de Tarragona existeixen més de 40 projectes de centrals eòliques. Aquesta xifra podria augmentar durant aquest any fins vora la setantena. Un percentatge molt important d'aquests es pretén ubicar en espais inclosos al PEIN. Es pretenen instal·lar centrals en muntanyes emblemàtiques i úniques com el Montsant (Cingle major sobre de la Morera i sobre Cabassers), la Mola de Colldejou, la serra de Prades (els Motllats, la Gritella i d'altres sectors), la serra de la Llena, les serres de Vandellòs, Pratdip i Tivissa, la serra de Lladeria, la serra de Pradell-l'Argentera, la serra de Miramar, la serra de Cardó—, la serra de Cavalls, la serra de Pàndols, els Ports de Besseit, la serra del Tormo, etc. De fet, la major part de les carenes de la totalitat de serres tarragonines tenen algun projecte de central eòlica que les afecta.

Queda força patent i justificada la gran preocupació que en els sectors sensibilitzats per la conservació de la natura ha despertat

aquesta situació, que, d'esperada satisfacció, per la implantació de l'energia eòlica, s'ha passat a viure un dels moments més crítics i preocupants per la supervivència dels espais naturals i de la seva flora i fauna. Indrets com Navarra o Tarifa, on ja han estat construïdes un bon nombre de centrals eòliques, són un bon exemple per constatar i quantificar les greus conseqüències ambientals que una errònia planificació i implantació de l'energia eòlica pot comportar i per veure què és el que no hem de permetre que passi a casa nostra.

És davant d'aquesta irracional situació, incentivada i promoguda per les pròpies administracions públiques, que es fa necessària una pressió social i una protesta dels sectors més sensibilitzats per la preservació de la natura i el medi ambient, per tal d'evitar una degradació irreversible de les nostres majors joies naturals, i més quan la conservació dels nostres espais naturals i la implantació i potenciació de l'energia eòlica són fets del tot compatibles i necessaris. Cal que les administracions assumeixin les seves obligacions de preservar aquestes muntanyes amb tots els seus valors naturals, paisatgístics, històrics i culturals, i evitar que uns

interessos econòmics i sovint especulatius malmetin per sempre més aquestes serres que són la principal senya d'identitat de les nostres comarques i de la seva gent. Cal que la implantació de les centrals eòliques es porti a terme en aquells indrets on el seu impacte sigui mínim, com ja estan fent d'altres països. A Àustria, per exemple, s'estan instal·lant els aerogeneradors al voltant de les autopistes; a Dinamarca, s'instal·len als espigons dels ports, evitant que la seva implantació afecti els espais naturals. ¿Cal que nosaltres primer destruïm les muntanyes per adonar-nos de l'error, quan d'altres ja han passat per aquest mateix camí?.

La implantació de les energies renovables i la preservació del patrimoni natural han estat de sempre dues reivindicacions del moviment ecologista, necessàries i irrenunciables. La seva compatibilitat tan sols depèn de compromisos polítics i de decisions tècnicament correctes.

GEPEC

*Grup d'Estudi i Protecció
dels Ecosistemes del Camp
Àrea de Medi Natural*

(Per més informació sobre aquest tema us podeu posar en contacte amb el GEPEC al C/ Vilar, 5, 2n de Reus o al Telèfon 977 34 26 04)

Energia Eòlica a la Conca

El poble del qual sóc alcalde, Blancafort, no es troba afectat per cap instal·lació d'un Parc eòlic, tot i que per proximitat, sembla ser que serà així, aviat comptarem amb el que pretenen ubicar al terme de Vallbona de les Monges. Gairebé des de tot el nostre terme mirant cap a dalt a la carena de la serra del Tallat es podrà veure com giraran els molins de vent.

Al mateix municipi conviuen molins d'extracció d'aigua, alguns ja oblidats i en desús i d'altres en ple rendiment. Aquesta energia ha sobreviscut des de fa temps en aquest indret. No obstant la producció a major escala d'energia per garantir a les poblacions el subministrament d'electricitat significa que cada ventilador tingui una alçada d'uns cinquanta metres. Crèiem que havien de tenir un tamany molt menor.

A la premsa pots llegir cada setmana com els ecologistes es queixen, sobretot aquí a la província de Tarragona, per una manca de regulació, perquè els aerogeneradors ja instal·lats han quedat en desús pel que fa a rendiment i potència, la ubicació en espais que haurien d'estar protegits, no s'hi mira gens.

Des del meu punt de vista l'afectació paisatgística a la serra del Tallat potser serà el greuge que haurem de patir, no obstant comparant-ho amb altres indrets del país resulta que a la costa, just al costat del mar que és on el vent té el règim més constant, no n'hi posaran cap. Si aquesta ha de ser la solució pel demà del subministrament elèctric, benvinguda sigui.

El que potser trobo a faltar és la manca d'informació a tothom en general. Conèixer els avantatges de l'energia eòlica, quina seria la manera de poder gaudir d'aquestes instal·lacions, saber si en el teu terme municipal seria rentable econòmicament i energèticament. Segurament ens trobem a les portes de les innovacions de les energies renovables i a la llarga aquestes seran la nostra font de subministrament.

Ramon Sanahuja
Alcalde de Blancafort

Energies Renovables

No hi ha cap dubte que hem d'avançar en el terreny de les energies netes, tant enllà com puguem i tan ràpid com siguem capaços. Però una cosa hem de tenir clara, ningú pot emparar-se en aquesta necessitat per malmetre les zones PEIN de les nostres contrades.

La Conca de Barberà té una tradició, avui

dissortadament truncada, d'aprofitament dels recursos hidrològics i la seva transformació en energia, ahir mecànica -els molins fariners- i demà, si en som capaços, elèctrica -els generadors-.

Tant el riu Anguera com el Francolí són plens de peixeres, séquies i desnivells hidràulics, tots o gairebé tots abandonats, però presents i formant i configurant la realitat i l'estructura ecològica dels nostres rius. Si sabéssim aprofitar aquests recursos hidrològics, perfectament adaptats a la nostra natura (la Conca estricta comptava amb més de noranta molins), no tan sols recuperariem una font renovable d'energia, sinó que preservariem l'extraordinari patrimoni que constitueixen les peixeres, les séquies i els molins.

Potser que explotéssim aquestes possibilitats abans que, emparats en criteris ecològics, s'aixequin torres eòliques de 90 metres d'alçada a la carena de Miramar.

I tan és que siguin a la vessant de ponent que a la de mar, ni quin ajuntament es quedarà les hipotètiques compensacions econòmiques. A ponent o a llevant tots els ciutadans hi perdrem, hi perdrà la natura, i la Serra de Miramar encara més.

Josep Andreu i Domingo
Alcalde de Montblanc

Parcs Eòlics, Una visió administrativa

Tothom, ens sembla, es manifesta a favor de les energies netes (eòlica, del vent, solar, de l'astre que ens governa). La raó és evident: zero d'emissions, zero de residus, fet que no passa ni a les nuclears ni a les tèrmiques. A més, el vent i el sol no s'acabaran mai, i si un dia s'acaben, malament rai.

El que alguna gent discuteix -i jo també- no és, doncs, el "què", sinó el "com" o més exactament "on".

Comença a passar que en la discussió, embolicats en bla-bla-bla, potser es deixen de banda les coses veritablement importants. Segons el que sé, tinc clar el següent:

1. Els molins de vent es col·loquen on fa vent.
2. Normalment fa més vent a dalt de les muntanyes que a baix.
3. Fa més vent a la vall de l'Ebre i a l'àrea de Vandellòs que a la resta de la demarcació.
4. Independentment que un espai sigui EIN (Espai d'Interès Natural), les muntanyes tenen un valor per si mateixes que cal preservar. Si l'espai és EIN, el tema està escrit negre sobre blanc. És molt fàcil, doncs, estudi d'impacte ambiental pel mig, amb exposició pública i al·legacions, veure si hi ha afectació als valors que cal preservar i el seu grau. Cal veure llavors si aquesta afectació és suportable o no. L'estudi inclourà instal·lació, camins i línies elèctriques. Tindrà no tan sols

una visió local, sinó comarcal.

5. L'administració es mou amb papers. Mentre no hi hagi un projecte i el seu estudi d'impacte damunt la taula, no ha de pronunciar-se. El contrari seria una presumptió expressada a nivell personal, cosa que, evidentment, no té valor.

6. Els ajuntaments dels pobles on es proposa un parc eòlic com a instal·lació industrial i amb efectes sobre el medi hauran de dir la seva i podran, fins i tot, vetar la instal·lació. S'entén que la seva opinió és la del poble. No val, però, dir només no m'agrada.

7. Penso que les administracions i els ciutadans tenen suficients garanties dins el tràmit administratiu perquè les coses es facin bé, amb transparència i coneixement de tots els implicats i/o interessats.

8. Fins ara, a la demarcació hi ha notícia que es volen fer uns 60 projectes. Han arribat a executar-se'n un parell, la qual cosa significa que les llicències no es donen alegrement. Com a instal·lació industrial, la llicència, la dóna el Departament d'Indústria, amb informe d'Urbanisme, Medi Ambient i Agricultura, a banda de l'Ajuntament on es pretén ubicar el parc eòlic.

Al fons, volen dir que és tan complicat posar-hi sentit comú?

Hernan Subirats i Videllet
Delegat Territorial del DARP